

Keuzeprocessen voor opleiding en beroep

Peter den Boer

Lector keuzeprocessen ROC West Brabant
freelance onderzoeker Onderzoekend Leren

Opzet verhaal

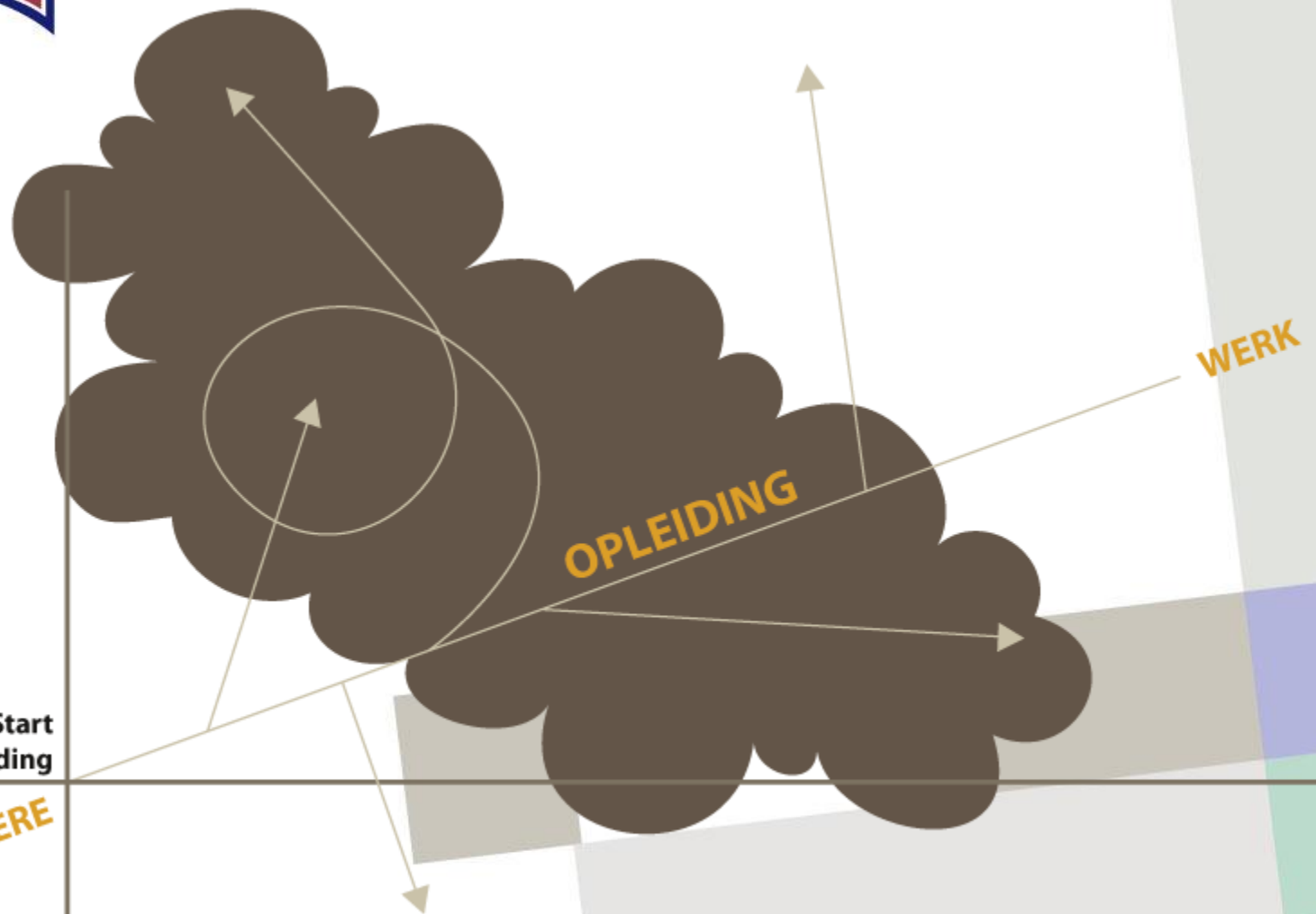
- Probleem
- Hoe komt dat?
- Welke oplossingen en wat weten we daarvan?
- Wat kan onderwijs daarmee?

Wat gaat er mis?

- Problemen met kiezen sector e/o (vervolg)opleiding:
 - Veelvuldig wisselen van opleiding (ROA, 2009: 20% in mbo)
 - Voortijdig schoolverlaten in vmbo, tussen vmbo en mbo en in mbo
- Motivatieproblemen

Context

- Keuzevrijheid \leftrightarrow Binding met arbeid
- Arbeid is onzichtbaar
- Geen referentiekader
- Parallele werelden
- Veranderende samenleving – halfwaardetijd
kennis – Veranderlijke beroepen

Voorgeschiedenis

LOB

- Informatie
 - Kiezen is mix van ratio/kennis en emotie/intuïtie
 - De mythe van de volledige geïnformeerdeheid
 - Van eenmalige keuze naar (leven lang) proces
- Hersenontwikkeling:
 - Keuzes uitstellen tot ze ‘eraan toe zijn’?
 - Geen programma op computer
 - Oefening baart kunst
- Kennis blijft belangrijk – de vraag is vooral welke kennis

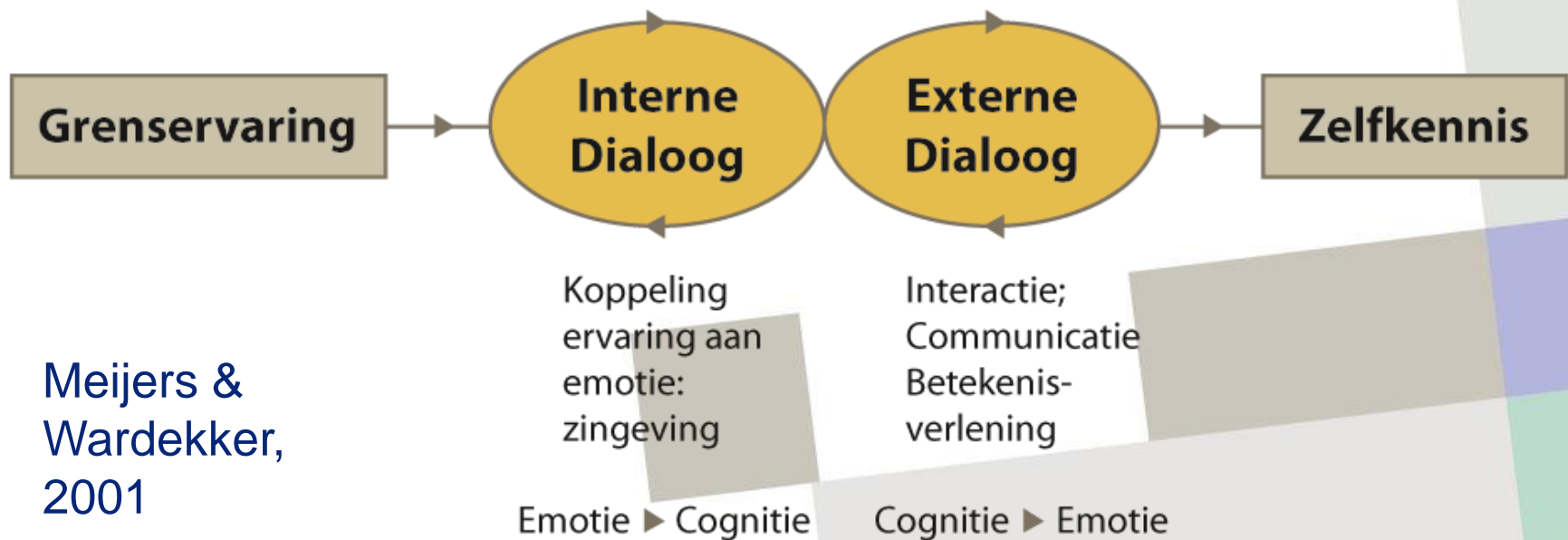
Welke kennis ?

Loopbaan:

- Ankers
- Patronen
- Competenties

Kennis van *zichzelf* in relatie tot arbeid =
Arbeidsidentiteit

Hoe komen we aan die kennis? Theorie

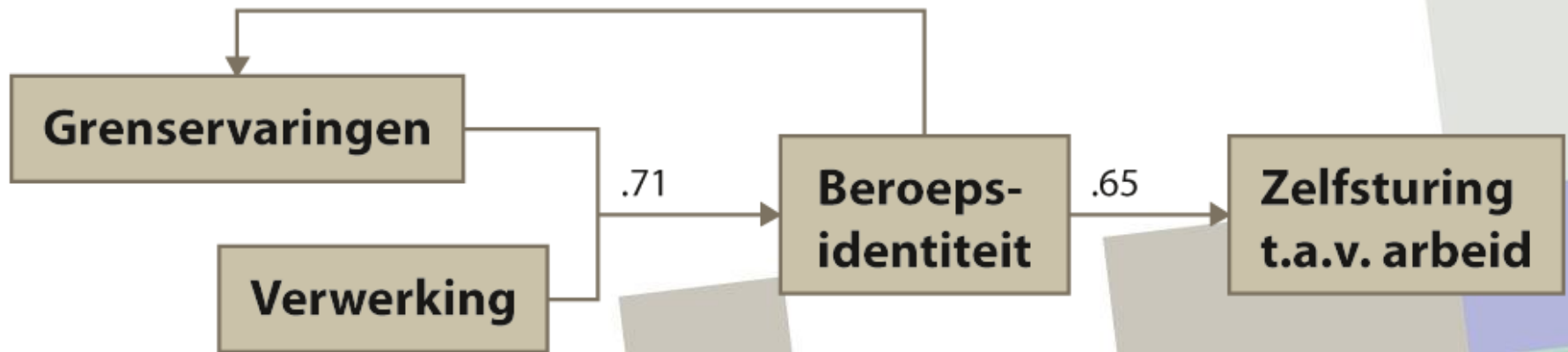

Meijers &
Wardekker,
2001

Praktijk voorbeelden

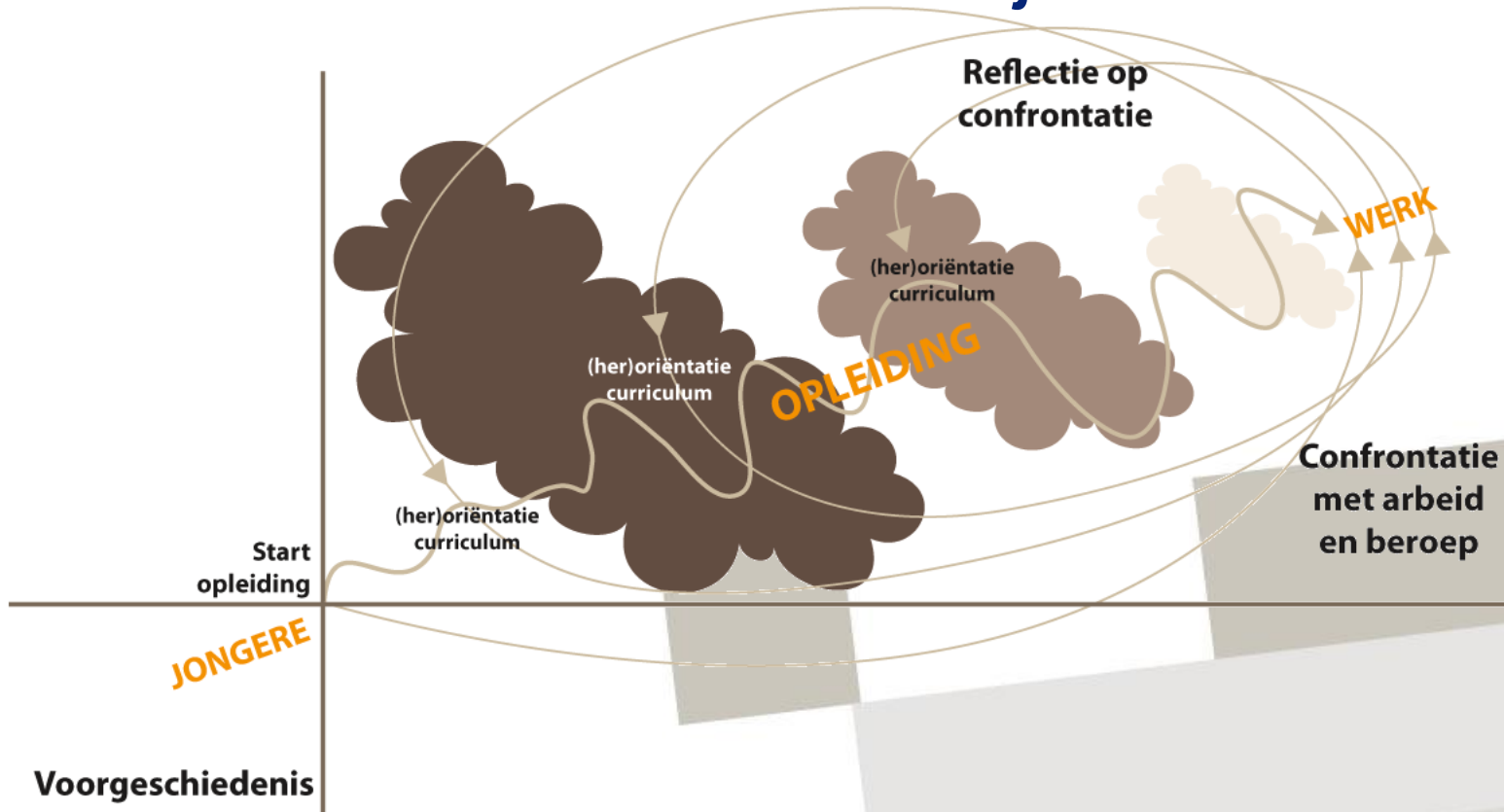
- Van bloemist tot kunstenaar
- Bejaardenverzorgster ondanks zichzelf
- Naar het hbo om niet te hoeven kiezen

Empirie (N=15)

Den Boer, Jager & Smulders, 2004

Wat kan/moet onderwijs hiermee?

(Grens)ervaring

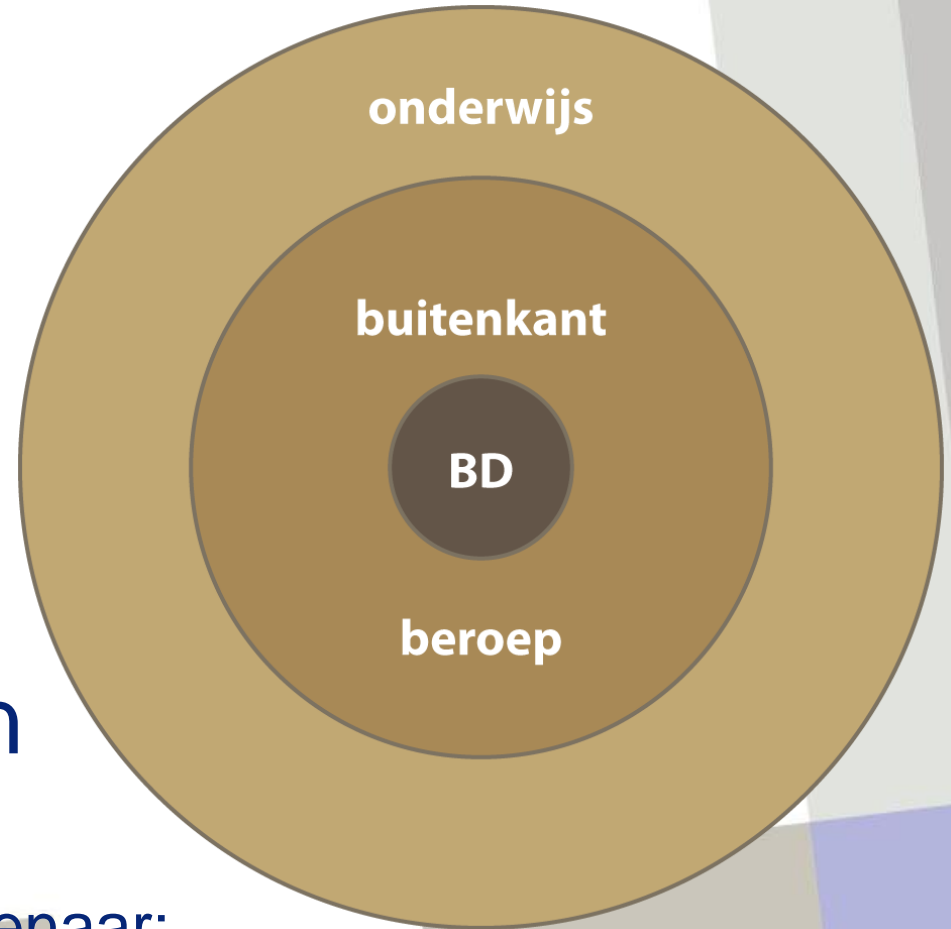
Zoeken naar de diepste drijfveren

In keuzeprocessen
vraag aan beroepsbeoefenaar:

Wat in je werk zorgt ervoor dat je het blijft doen en niet naar een andere baan gaat zoeken (of juist wel)

Of:

Waarom kom je voor dit werk 's ochtend je bed uit?

Vormen en vragen - VMBO

Voorbeelden project keuzeprocessen WB:

- beroepencarrousel
- beroepsoriënterende stages
- Vorm niet zo belangrijk, vragen des te meer:
 - wat maakt dit werk de moeite waard om het te doen (blijven doen, bed voor uit te komen)?
 - zou het wat voor mij zijn?

Verwerking - Reflectie

- Veel reflectie is 'Pervers':
'hoeveel reflecties moet jij nog?'
- Hoe komt dat?

Twoe soorten leren

Serieel leren / kennis- informatieoverdracht

- Eerst leren dan toepassen
- Kennis aanbieden – kennis verwerken – overhoren

Parallel leren / ervaringsleren

- Leren en toepassen tegelijkertijd
- Leren door reflectie
- Leidt tot vraag / behoefte

Wat is reflectie?

Reflectie is terugkijken op je eigen handelen met de bedoeling daar iets van te leren.

Soorten reflectie

- Taakreflectie – wat ging er goed, wat niet?
- Procesreflectie – oorzaak-gevolg
- Zelfregulatierefectie – leren leren; leerstijl
- Persoonsreflectie – past dit bij je?

(Hattie & Timperley, 2006)

Taakreflectie

- Wat ging (niet) goed? Hoe kwam dat? Wat kun je daaruit leren? Wat wil jij daaraan doen?
- Gericht op voortgang leerproces naar vakmanschap: pop, les, stage, ...
- Oordeel docent/praktijkbegeleider belangrijk!

Persoonsreflectie

- Wat is voor jou als persoon belangrijk?
- Wat voelt goed? Wat past bij je?
- Grip krijgen op loopbaan: zit je hier goed? Wat bevalt er wel en wat niet? Wat zorgt daarvoor?

Persoonsreflectie 2

- Het gaat over een *betekenisvolle ervaring* = ervaring waar emotie mee gepaard gaat
- Leidt tot *inzicht* = bewuste kennis van zelf: motieven, drijfveren, identiteit, betrokkenheid
- Leidt tot *actie* = vervolgstap in loopbaanleren of in beroepsopleiding

Op zoek naar de diepste drijfveren

Wat doe je?

Wat kun je?

Wat heb je in je?

Wat 'vind' je?

Wie ben je?

Welke betekenis heeft het voor je?

Persoonsreflectie

- Alle inzichten zijn goed!
- Mix met beoordeling werkt averechts: gewenst gedrag.
- Uitzondering: diepte v.d. reflectie

Waar gaat het mis?

- Reflectie = taakreflectie
- Reflectie = zelfreflectie/format
- Reflectie 'omdat het moet'
(reflectieverslagen)
- Reflectie vermengd met beoordeling

Effect

- 'Wat willen ze horen?'

Een goed gesprek

- Open vragen: wat, wanneer, hoe,
- Voorzichtig met Waarom?
- Geen:
 - Gesloten vragen
 - Suggestieve vragen (vissen)

Wat helpt?

Doorvragen, Samenvatten, Spiegelen;

ALTIJD: Klopt dat?

Kenmerken goed loopbaangesprek

- Goed luisteren (\neq niets zeggen!)
- Lastige (open!) vragen stellen
- Niet oordelen
- Aanzetten tot actie: wat ga je met de kennis van jezelf doen?
- Aanzetten tot actie: hoe nu verder?

Begeleider

- Praat mét en niet over of tegen de leerling
- Helpt leerling zich bewust te worden van de betekenis opgedane ervaring *voor hem/haar*
- Maakt de beleving en emotie bespreekbaar; neemt die serieus
- Helpt student beeld beroep te vormen *én van zichzelf daarin*

Zelfsturing

Uitgangspunt:

- Wat wil leerling hier halen?
- Hoe kunnen wij (docenten, school, (leer)bedrijf) hem/haar daarbij helpen?

Valkuil:

Omdat ll. vraag 1 meestal niet kan beantwoorden
(of ten onrechte denkt dat wel te kunnen)
beantwoordt onderwijs vraag 2 voor de hem/haar

Vragen suggesties

- peterdenboer@onderzoekend-leren.nl
- www.keuzeprocessen.nl
- 06 125 295 33